

Møteinnkalling

Utvalg:	Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernomr.
Møtested:	Skrivergården, 2. etasje, Mandal kommune
Dato:	04.11.2014
Tidspunkt:	12:00

Eventuelt forfall må meldes snarest til personlig vara med kopi til forvalter.
Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 37/14	Godkjenning av protokoll fra forrige møte, og innkalling		
ST 38/14	Referatsaker		
RS 38/14	Bergeneset - Rapport Sviing - e-post		2014/1443
RS 39/14	Varangerhalvøya nasjonalpark - vedtak om oppføring av sauegjerd i Komagdalen		2014/4402
RS 40/14	Brattefjell-Vindeggenlandskapsvernområde - Omgjøring av vedtak om bygging av tung traktorvei - kopi av brev		2014/4402
ST 39/14	Mulighetstudium forbruk og vern av naturvernede områder på Vest-Agder kysten		2013/4334
ST 40/14	Grasåsen søknad om gapahuk og benk i utmarksutforming - Bergeneset - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde		2014/1443
ST 41/14	Møteplan Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder - første halvår 2015		2012/3055
ST 42/14	Evaluerings av styrets besøk til Koster		2013/4334
ST 43/14	Status for arbeidet med Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder - revisjon av forvaltningsplaner		2013/4542
ST 44/14	Eventuelt - Mulig etablering av skjøtselsteam – info og drøfting		

ST 37/14 Godkjenning av protokoll fra forrige møte, og innkalling

ST 38/14 Referatsaker

Fra: Magne Jonny Mygland[mj@skogkonsult.no]
Dato: 12.05.2014 16:31:33
Til: Vikøyr, Bjørn
Tittel: Rapport Sviing Bergeneset

Hei bjørn,

Her kommer en kort rapport på sviingen på Bergeneset.
La med en liten filmsnutt også ☺

Mvh.

Magne Jonny Mygland

Skogkonsult

Fakturadresse:
Besøksadresse:

Skogkonsult AS
Kirkeveien 32
4580 Lyngdal Norway

Org. nr.: 983 197 884 mva

Mobil: + 47 90 56 12 58

Rapport sviing Bergeneset 2014.

Område nr. 4 og 17 er svidd i 2104. Sviingen er gjennomført iht. sviplanen for Berge, - Flekkerøya vest.

I område 4 ble det gjennomført mosaikksviing.

I område 17 ble det forsøkt svidd, på grunn av for mye fuktighet i bakken ble det ikke svidd så mye som ønskelig.

I tillegg er det kontrollert mot naturbase. Det er spart en sone på ca.50 meter fra strandlinjen, sviing ble gjennomført 14. april. Pga. til dels sterk vind og sviing i medvind, ble det kun skånsom sviing i overflaten.

Det var også planlagt mosaikksviing i en av sonene 23-41 dette ble ikke utført fordi vindforholdene gjorde sviing uforsvarlig.

Brannvesen ble varslet i forkant av sviingen og når sviingen var gjennomført og all brann var slukket.

Bilder fra område 4.

Vedlegg 2.

Rapportering

SVIRAPPORT BERGE

ÅRSTALL: 2014

Sviing gjennomført dato: 14.04.14.

Hvilket områder som er svidd: område 4 og deler av område 17

Beskrivelse av vegetasjonen på feltet før sviing:

Vegetasjonen på feltene var for det meste av lyng og gammelt myrgress.

Beskriv fuktighet i bakken:

Fuktigheten i bakken var ganske stor i område 17, i område 4 var det ganske tørt.

Værforhold på svidagen: klart vær med sol temperatur +9 grader, vind hovedsakelig fra nord perioder dreierende mot øst ca. 11m/s

Beskrivelse av gjennomføringen: Gjennomføringen i sone 17 ble ikke så vellykket på grunn av for høy fuktighet i bakken (myr). Gjennomføringen ble vellykket i sone 4, det brant ikke for dypt ned i grunnen. I sone 4 ble det utført mosaikksviing.

Ansvarlig under sviingen, antall deltakere: Magne Jonny Mygland, 3 deltakere.

Det var også planlagt sviing i en av sonene fom. sone 23-41 her ble det ikke utført sviing fordi vurderinger ut fra vindforholdene på stedet tilsa at det ikke var forsvarlig.

Andre kommentarer: Brannvesenet ble kontaktet i forkant av sviingen.

.....
.....
.....
.....

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

KOPI

Arnt Støme
9960 Kiberg

Fylkesmannen i Vest-Agder	
28 AUG. 2014	
Ark.	Sak. 14/4402
Saksbeh.	Dok.

Deres ref

Vår ref
12/2686

Dato

26 AUG 2014

Søknad om oppføring av sauegjerd i Komagdalen, Varangerhalvøya nasjonalpark

Departementet har i brev av 3. oktober 2013 fra Miljødirektoratet mottatt tilråding i klagesaken som nevnt over.

Saken gjelder klage fra Arnt Støme, på Varangerhalvøya Nasjonalparkstyre sitt vedtak av 5. mars 2013 som innebærer avslag på søknad om oppføring av sauebeitegjerd i Komagdalen. Klima- og miljødepartementet tar klagen til følge og tillater oppsetting av midlertidig gjerd etter verneforskriften § 3 pkt 1.3 bokstav e).

Bakgrunn

Arnt Støme søkte i brev datert 28. januar 2013 om å inngjerde et areal på ca 150 mål på egen eiendom og på den tilgrensede statsforpaktning Ingelæ-Gorsjok i Komagdalen i Vardø kommune. Det ble søkt om både sauegjerd med stolper og isolatorer for eventuell bruk av strømtråd samt et skjå på ca 30 kvm med et mindre samlegjerd på egen eiendom. Skjået og samlegjerdet ble frafalt i klagen og er derfor ikke en del av behandlingen her.

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre avsto søknaden i brev datert 5. mars 2013 med hjemmel i verneforskriften § 3 pkt. 1.3. bokstav e) og nml § 48. I begrunnelsen er det lagt vekt på at tiltaket det søkes om vil være et stort inngrep i et område med allerede en betydelig menneskelig påvirkning (skjå og samlegjerd). Inngjerding av området vil medføre en endring av vegetasjonen innenfor gjerdet, og hindre andre beitedyr i å benytte området. Den samlede belastningen i området blir for stor ved å tillate de omsøkte tiltakene, jf naturmangfoldloven § 10.

Klagen

Støme klaget på avslaget i brev datert 6. april 2013, for den delen av vedtaket som gjelder inngjerdingen på ca 150 mål. Det vises til at det er press på tilgjengelig areal til beite i Komagvær om området rundt, noe som resulterer i at sau blir gående langs riksveien med de farer det kan medføre. I tillegg er det ofte klager fra hytteiere om at sau beiter i hyttefeltene.

Klager viste til at Fylkesmannen i Finnmark i forbindelse med opprettelsen av Varangerhalvøya nasjonalpark uttalte at ønske om tilrettelegging for sauedrift kan imøtekommes delvis ved at områdene gjerdes midlertidig inn og beites av sau. Dette ble uttalt spesielt i forbindelse med Komagdalen, og bør tillegges vekt mener Støme. I klagen vises det til at det søkes om en midlertidig inngjerding av området. Det er usikkert om dette er en presisering av søknaden, eller om søknaden er endret i forbindelse med klagen.

Miljødirektoratets tilråding

Miljødirektoratet ga i brev av 3. oktober 2013 en faglig vurdering av saken, der det anbefales at klagen ikke tas til følge. Etter direktoratets syn foreligger det ikke tungtveiende grunner i saken til å tillate permanent inngjerding i strid med uttalelser fra verneplanprosessen. Komagdalen er spesifikt nevnt av Fylkesmannen i forarbeidene til verneforskriften, og det er lagt avgjørende vekt på at det bare anbefales *midlertidig* inngjerding av sauehold i dette området. Et gjerde med stolper og isolatorer for eventuell bruk av strømtråd kan uansett ikke defineres som et midlertidig gjerde etter direktoratets syn.

Departementets vurdering

Klagen gjelder avslag på oppføring av sauegjerde i Komagdalen i Vardø kommune. Klageinstansen kan prøve alle sider av saken, jf. forvaltningsloven § 34 annet ledd.

Bakgrunn

Det er søkt om å inngjerde et areal på totalt ca 150 mål, et såkalt sauegjerde med stolper og isolatorer for eventuell senere bruk av strømtråd. Hensikten med gjerdet er å forebygge tap til rovdyr samt å skjerme for at sau trekker ut på riksveien. I klagen presiseres det at søknad om skjå frafalles, og at det nå søkes om *midlertidig inngjerding av beiteområdet*.

Formålet med nasjonalparken er å bevare den mest arktisk pregete delen av fastlands-Norge med sine spesielle landskapsformer og avsetninger fra istiden. Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger, gjerder og veibygging. Av verneforskriften § 3, pkt 1.3 bokstav e, kan forvaltningsmyndigheten likevel gi tillatelse til blant annet "*oppsetting og ombygging av gjerder*".

Under verneplanprosessen for nasjonalparken, ble det foreslått å verne de gamle jordbruksområdene i Komagdalen som landskapsvernområder, slik det ble gjort i Persfjord. Dette ble avslått av hensyn til antallet ulike verneformer og verneområder. Fylkesmannen uttalte i verneprosessen at ønsket om tilrettelegging for sauedrift delvis kan imøtekommes ved at områdene gjerdes midlertidig inn og beites av sau. Videre viste Fylkesmannen til at en slik inngjerding vil kunne tillates gjennom de foreslåtte vernebestemmelsene for nasjonalparken.

Dette ble diskutert spesielt for Komagdalen, jf kongelig resolusjon pkt 5.4.4, og ble støttet av daværende Direktoratet for naturforvaltning og Miljøverndepartementet.

I behandling av klagesaken, uttalte Miljødirektoratet at gjerdet slik det er søkt om, ikke kan defineres som et midlertidig gjerde. Det avgjørende synes for direktoratet å ha vært at gjerdet fremstår som permanent.

Departementet vil presisere at verneforskriften i seg selv ikke er til hinder for at det kan tillates oppsetting av permanente gjerder. Verneforskriften åpner for at det kan gis tillatelse til gjerder, uavhengig av om de er permanente eller midlertidige. Hvorvidt et omsøkt gjerde er midlertidig eller permanent vil derimot være av betydning når forvaltningsmyndigheten skal vurdere om dispensasjon *bør* innvilges. jf. uttalelsene i den kongelige resolusjonen vedrørende gjerder i akkurat denne delen av verneområdet.

I forarbeidene til vernevedtaket sies det ingenting om hva som ligger i at et gjerde er *midlertidig*. Her må en alminnelig forståelse legges til grunn, samt at utformingen av gjerdet ikke må fremstå som permanent.

Departementet mener opplegg for strøm ikke er nok til å definere gjerdet som permanent. Gjerdet må likevel ikke settes opp slik at det ikke er reversibelt og det må ikke ha karakter av å være bestandig, med for eksempel faste trestolper og lignende. Departementet mener at midlertidighet i denne sammenhengen må forstås som et gjerde som settes opp ved beitesesongens start og som tas ned ved beitesesongens slutt hvert år, slik at det ikke medfører unødvendige ulemper for andre brukere på tider av året hvor sau ikke beiter i området.

Når det gjelder vurderingen av om dispensasjon bør gis viser departementet ellers til at oppsetting av gjerder i Komagdalen ble særskilt vurdert på vernetidspunktet jf. omtalen ovenfor. Det ble her presisert at sauenebehov skulle kunne ivaretas ved oppsetting av midlertidige gjerder. Det legges derfor til grunn at det har vært faglig vurdert, hvorvidt en slik bruk av området er gjennomførbar innenfor grensene av verneforskriften § 3.

Departementet viser for øvrig til miljødirektoratets vurdering av kunnskapsgrunnlaget, jf naturmangfoldloven § 8. Direktoratet mener det foreligger tilstrekkelig kunnskap om tiltakets mulige virkninger på naturmiljøet. Søk i Artskart og Naturbase viser at det på Varangerhalvøya er viktige leveområder for fjellrev i de høyereliggende områdene. Snøugle er også hekkende på halvøya. Lokalitetene er derimot ikke påvist i området det søkes om oppsetting av gjerde.

I Komagdalen er det allerede betydelig menneskelig påvirkning. Området brukes både til jakt og fiske, og det er hytter, kjørespor og scooterløyper gjennom området. Miljødirektoratet viser til at det er flere søknader om motorisert ferdsel i området. Departementet mener et gjerde som omsøkt ikke vil føre til en slik påvirkning av området slik at den samlede belastningen i området blir for stor.

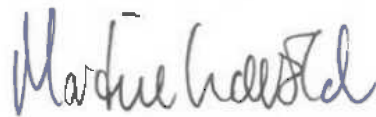
Klima- og miljødepartementet mener det ut fra naturverdiene i området og påvirkningen det omsøkte tiltaket har på naturverdiene, kan tillates et midlertidig gjerde slik Støme ønsker på visse vilkår. Departementet legger avgjørende vekt på uttalelsene i forarbeidene til verneforskriften der det eksplisitt sies at det kan legges til rette for beite, jf kongelig resolusjon pkt. 5.4.4 omtalt ovenfor.

Vedtak

Klima- og miljødepartementet tar klagen til følge, jf verneforskrift for Varangerhalvøya nasjonalpark § 3, pkt 1.3 bokstav e). Arnt Støme gis tillatelse til å oppføre et midlertidig gjerde på ca 150 mål i Komagdalen under forutsetning av at gjerdet i sin helhet kun settes opp for beitesesongen hvert år.

Med hilsen

Øivind Dannevig (e.f.)
avdelingsdirektør

Martine Løvold
seniorrådgiver

Kopi:

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre, v/Fylkesmannen i Finnmark, 9815 Vadsø
Fylkesmannen i Finnmark, Statens Hus, 9815 Vadsø
Miljødirektoratet, Postboks 292 Sluppen, 7485 Trondheim
Øvrige nasjonalpark- og verneområdestyrer
Vadsø kommune

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Ifølge liste

Fylkesmannen i Vest-Agder	
04 SEPT. 2014	
Ark.	Sak. 14/4402
Saksbeh.	Dok.

Deres ref

Vår ref

Dato

12/4405-

01.09.2014

Omgjøring av vedtak om bygging av tung traktorvei

Departementet viser til tilrådning fra Miljødirektoratet 19. november 2013 om ovennevnte.

Departementet omgjør verneområdestyrets vedtak 4. september 2012 om bygging av tung traktorvei (klasse 7) i Brattefjell-Vindeggen landskapsvernområde. Hjemmel for omgjøring av vedtaket er forvaltningsloven § 35 annet ledd jf. første ledd bokstav c. Etter departementets vurdering er verneområdestyrets vedtak beheftet med saksbehandlingsfeil. Det følger av verneforskriften for Brattefjell-Vindeggen landskapsvernområde kapittel IV pkt. 3 at det kun kan bygges landbruksvei dersom dette ikke er i strid med verneformålet og dersom frakt på vinterføre eller bruk av helikopter ikke er mulig. Departementet mener at de nevnte vilkårene ikke er tilstrekkelig vurdert i styrets vedtak, og legger til grunn at dette er en saksbehandlingsfeil. Departementet legger til grunn at saksbehandlingsfeilen kan ha påvirket vedtakets innhold, og at vedtaket er ugyldig.

For øvrig legger departementet til grunn at bygging av tung traktorvei ikke er regningssvarende, og stiller derfor spørsmål ved om veien omfattes av unntaksbestemmelsen for landbruksveier. Det fremkommer videre av saken at den planlagte hugsten kan gjennomføres uten veibygging. Dette alternativet er etter departementets syn ikke tilstrekkelig belyst i vedtaket.

Bakgrunn

Verneområdestyret for Brattefjell – Vindeggen landskapsvernområde ga 4. september 2012 Roar M. Fjeld og Mathias Kleppen tillatelse til bygging av traktorvei klasse 7, over en strekning på 1200 m, i Gausdalen. Begrunnelsen for vedtaket er uttak av ca. 1200 m³ tømmer. Det fremgår av vedtaket at veien skal kunne brukes til tømmertransport hele året unntatt i

Postadresse
Postboks 8013 Dep
NO-0030 Oslo
postmottak@kld.dep.no

Kontoradresse
Kongens gate 20
<http://www.kld.dep.no/>

Telefon*
22 24 90 90
Org no.
972 417 882

Naturforvaltningsavdelinge
n

Saksbehandler
Malin Fosse
22 24 58 31

teleløsningen og ha en minimumsbredde på 3,5 m. Det er videre krav til grøfting, fylling, skjæring, helling mv. I den nordlige delen av området er det svært lite tømmer, og verneområdestyret har derfor anbefalt å korte ned veien med 200 meter fordi det anses som svært lite lønnsomt å bygge traktorvei helt inn. Dette er ikke satt som vilkår i vedtaket at veien skal kortes ned.

Miljøverndepartementet tok opp saken i brev 27. september 2012 for å vurdere om vedtaket burde omgjøres etter forvaltningsloven § 35. Miljødirektoratet fikk i oppdrag å forberede saken for departementet. Direktoratet oversendte tilrådning 19. november 2013.

Ved foreløpig gjennomgang av saken i mai 2014 anså departementet at e-post av 24. september 2012 fra Knut Reisdal var å anse som en klage på styrets vedtak av 4. september 2012. Departementet fant derfor at styret burde gis anledning til å vurdere saken på nytt som klagesak jf. forvaltningsloven § 33. Departementet oversendte deretter innspillet fra Reisdal til verneområdestyret i brev 22. mai 2014 med anmodning om behandling av saken som en klagesak. Departementet har utsatt å ta stilling til spørsmål om omgjøring inntil saken har vært endelig behandlet som en klagesak. Verneområdestyret fattet i møte 3. juli 2014 avvisningsvedtak i klagesaken, idet styret ikke anså at Reisdal har rettslig klageinteresse. Avvisningsvedtaket er ikke påklaget. For ytterligere saksinformasjon vises det til direktoratets oversendelsesbrev.

Departementets vurderinger

Verneforskriften for Brattefjell-Vindeggen landskapsvernområde fastsetter i kapittel IV pkt. 1.1. bl.a. forbud mot veibygging. I verneforskriften kapittel IV pkt. 3.3. er det likevel åpnet for adgang til bygging av landbruksvei etter søknad:

Når verksemda eller tiltaket kan skje utan at det strir mot føremålet med vernet, kan forvaltningsstyresmakta på nærare vilkår gje løyve til: ... anlegg av veg i samband med landbruksverksemd eller eksisterande kraftanlegg, dersom frakt på vinterføre eller bruk av helikopter ikkje er mogleg.

Bestemmelsen oppstiller følgende vilkår:

- Veien kan ikke være i strid med verneformålet
- Det må ikke være mulig med frakt på vinterføre eller med helikopter
- Det må være tale om vei til "landbruksverksemd"

Det er i saken spørsmål om disse vilkårene er oppfylt.

Formålet med vernet er

- å ta vare på eit vakkert og eigenarta naturlandskap, med urørt høgfjell og fjellskogsområde
- å ta vare på det biologiske mangfaldet i området, med villreinstamme og rikt plante- og dyreliv
- å ta vare på verdifulle kulturlandskap og kulturminne

I styrets vedtak er det foretatt en vurdering av tiltakets effekter. Blant annet er villreinens leveområde beskrevet. Det er videre vist til at selv om det vil bli noe økt motorferdsel som følge av veien, vil samlet belastning for økosystemene og påvirkning på verneverdiene bli liten. Når det gjelder veiens innvirkning på landskap og botaniske verdier er det uttalt følgende:

Bygging av traktorveg kl 7, vil bli eit synleg og varig inngrep. Då føremålet med bygginga er å hogge granskogen, er det klårt at ein vil få ein betydeleg landskapsmessig effekt, men og ei botanisk effekt. Sida det i verneførsøgn og i forvaltningsplan kjem tydeleg fram at hogst kan skje, under føresetnad av at ein følgjer retningslinjer for forvaltning av vernskog i Telemark, vil ikkje effekten av det bli vidare drøfta.

Etter departementets oppfatning er vurderingen av om tiltaket er i strid med verneformålet mangelfull når det gjelder naturlandskap og kulturlandskap.

Departementet viser for øvrig til direktoratets brev til verneområdestyret 4. november 2012 med spørsmål om styret hadde vurdert om veien var i strid med verneformålet. I sitt brev 29. november 2012 svarer styret og viser igjen til at hugsten er et større inngrep enn veibyggingen, og at vurderingene av verneformålet fremkommer av saksutredningen i vedtaket.

Etter departementets syn må det ved behandling av søknader om landbruksveier knyttet til skogsdrift i landskapsvernområdet foretas en selvstendig vurdering av den konkrete veibyggingen opp mot verneformålet, selv om hugsten i seg selv etter forholdene kan fremstå som et større inngrep enn selve veien. Ved vurdering av veibyggingen opp mot verneformålet må det bl.a. vurderes hvordan veien er planlagt plassert i terrenget, hva slags type traktorvei som er omsøkt og hvilken grad av opparbeiding den innebærer (en tung traktorvei vil gjennomgående innebære mer omfattende terrenginngrep enn lett traktorvei som følge av krav til bæring, bredde og kurvatur), og særlig hvor synlig veien vil bli på permanent basis. Departementet vil videre vise til at veien er et mer permanent inngrep enn selve hugsten, da den innebærer et teknisk inngrep i terrenget. Skogen vil etter noe tid komme tilbake.

Etter departementets syn er styrets manglende drøftelse av de konkrete virkningene tiltaket har for verneformålet en saksbehandlingsfeil.

Det er i vedtaket heller ikke foretatt en nærmere vurdering av om hugst og utkjøring av tømmer kan skje på frossen mark eller om bruk av helikopter er mulig, jf. vilkåret i forskriften kapittel IV pkt. 3.3. om at veibygging kun kan tillates dersom "frakt på vinterføre eller bruk av helikopter ikkje er mogleg". I etterfølgende brev fra styret 29. november 2012 er det vist til at snøforholdene i fjellet generelt er uforutsigbare:

"Det er alltid store utfordringar med snø i fjellet, men det er sjølvsagt umogleg å spå noko om tilhøve på førehand. Om ein får lange periodar med barfrost, og deretter lite snø, kan det tenkjast at ein får gode driftstilhøve også utan veg. Problemet oppstår når ein begynnar å knekke teleskorpa, og faller igjennom med maskinane. Terrengskadar og erosjon kan bli svært store."

Etter departementets oppfatning må det foretas en konkret vurdering i hver enkelt sak om transport på vinterføre og bruk av helikopter er mulig. Etter departementets syn er det i styrets vedtak ikke godtgjort at frakt på vinterføre ikke er mulig. Vedtakets manglende drøfting av dette vilkåret er etter departementets oppfatning en saksbehandlingsfeil.

Bruk av helikopter er drøftet i styrets brev 29. november 2012. Departementet kommenterer ikke dette nærmere.

De manglende drøftelsene av de grunnleggende vilkårene for å gi dispensasjon er etter departementets oppfatning en saksbehandlingsfeil. Det følger av den alminnelige regel i forvaltningsloven § 41 at vedtak likevel er gyldig når det "er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold." Vurderingen etter § 41 er en sannynlighetsvurdering, og det er nok at det er en ikke helt fjerntliggende mulighet for at feilen kan ha virket inn. I Rt. 2009 s. 661 uttaler Høyesterett at "Vurderingen beror på de konkrete forhold i saken, herunder hvilke feil som er begått og vedtakets karakter. Der saksbehandlingsfeilen har ledet til mangelfullt eller uriktig avgjørelsesgrunnlag på et punkt av betydning for vedtaket, eller feilen på annen måte innebærer tilsidesettelse av grunnleggende fordringer til forsvarlig behandling, skal det gjennomgående nok så lite til."

Når det gjelder vedtakets karakter, viser departementet til at vedtaket gjelder et relativt omfattende inngrep sammenlignet med de fleste av de øvrige tiltak styret har adgang til å gi dispensasjon for. Bygging av traktorvei kan etter omstendighetene være et omfattende inngrep i de verneverdier som verneområdet skal ivareta. Dette tilsier et skjerpet krav til saksbehandlingen, og at styrets konkrete vurdering av om vilkårene for inngrepet er oppfylt skal fremgå klart av vedtaket. Det er ut fra vedtaket ikke mulig å konstatere om betingelsene for at styret skal kunne dispensere fra vernet er oppfylt. Departementet legger derfor til grunn at vedtaket ikke er gyldig til tross for saksbehandlingsfeilen, jf. forvaltningsloven § 41.

Etter departementets oppfatning kan saksbehandlingsfeilen ha innvirket på vedtakets innhold i denne saken. Selv om det er gått lang tid siden vedtaket ble fattet, har tiltakshaver ikke innrettet seg etter vedtaket, ettersom departementet varslet om mulig omgjøring ved brev 27. september 2012. Etter en helhetlig vurdering legger departementet følgelig til grunn at vedtaket er ugyldig. Det vises for øvrig til forvaltningslovens bestemmelser om at saken skal være så godt opplyst som mulig (§ 17) og kravet til begrunnelse (§§ 24 og 25).

Det er i saken også spørsmål om kravet om at veien må være tilknyttet landbruksvirksomhet er oppfylt. Spørsmålet om veien er tilknyttet landbruksvirksomhet gjelder hvorvidt veien objektivt sett dekker et næringsmessig behov. Departementet har ikke tatt hensyn til dette i vurderingen av gyldigheten av vedtaket, men ser likevel grunn til å påpeke følgende: Ut fra en tolkning av ordlyden i verneforskriften kapittel IV pkt. 3.3. og formålet med verneforskriften, mener departementet at det er naturlig å legge til grunn at bygging av veien må være regningssvarende for at det skal kunne gis dispensasjon. Det er også naturlig å se hen til hvilke krav som stilles etter det regelverk som ellers gjelder for bygging av landbruksveier. I forskrift 20. desember 1996 nr. 1200 om planlegging og godkjenning av veier for

landbruksformål § 3-3 er kravene formulert slik at vedtak må bygge på at de landbruksressurser veien har betydning for skal kunne utnyttes på en rasjonell og "regningssvarende" måte. Bestemmelsen i verneforskriften er satt av hensyn til å unngå inngrep i verneområdet som ikke er helt nødvendige i næringssammenheng tilknyttet landbruk. Det foreligger uenighet om hvorvidt veien er regningssvarende. Ut fra foreliggende dokumenter vurderer departementet det slik at bygging av tung traktorvei klasse 7, slik det er søkt om og gitt tillatelse til, ikke vil være regningssvarende, selv om det legges til grunn avvirkning av 2500 kb/m som er hva som maksimalt kan tas ut, og ikke 1200 kb/m som omsøkt.

Departementet legger her til grunn følgende: Som vist i oversendelsen fra direktoratet har skogsakkyndig Dag Heinz foretatt en nærmere vurdering av veibyggingen. Konklusjonen er at byggingen ikke er regningssvarende. Vurderingen er basert på at bygging av vei i klasse 7 krever tilkjøring av masser til bærelag. Tilkjøring av masser anses nødvendig for å oppfylle kravene tung traktorvei klasse 7 stiller, særlig i forbindelse med kryssing av fuktige partier. Masse kan ikke tas ut inne i verneområdet, og transportstrekning er minst 6 km. Dette fordyrer veibyggingen. Vernestyret viser til at det i beregningsgrunnlaget må tas høyde for 2500 kb/m tømmer som er volumet som kan tas ut, og ikke volumet på 1200 kb/m som er omsøkt. Styret viser videre til at veikostnaden som er stipulert fra Heinz er langt høyere enn hva veien kan bygges for, og viser til kommentarer fra fylkesskogmesteren. I notatet fra fylkesskogmesteren er det vist til at snittet for traktorveier i fylket (både lett traktorvei og tung traktorvei) ligger på kr 147 pr meter i perioden 2008-2012. Det vises samtidig i notatet til at statistikken viser at en del av traktorveinettet i stor grad er bygd på stedegne masser og ikke er påført eget bærelag av velgradert grus eller sprengt fjell, og dersom dette hadde vært tilfelle ville kostnadsnivået vært i området anslagsvis 3 – 400 kr /m i gjennomsnitt for fylket. Departementet finner etter dette at beregning fra Dag Heinz i hovedsak må anses å være korrekt, gitt at det ikke kan tas ut masser i verneområdet, og at veien skal bygges som tung traktorvei med de krav som da stilles til bærelag etc. Bygging av tung traktorvei vil da ikke være regningssvarende. Departementet stiller derfor spørsmål ved om veien det er søkt om og gitt dispensasjon for omfattes av unntaksbestemmelsen for landbruksveier.

Departementet antar at bygging av lett traktorvei, slik den er beskrevet i tiltakshavernes oversendelse av prisoverslag fra AT-skog, må anses å være regningssvarende, men kommenterer ikke dette nærmere da dette ikke er omsøkt eller gitt tillatelse til. Departementet viser avslutningsvis til at det i styrets vedtak fremkommer at bygging av vei på den siste strekningen neppe er regningssvarende, men at det ikke er presisert i styrets vedtak at veiens lengde kortes ned. Departementet legger til grunn at det ikke kan gis tillatelse til bygging av vei på en strekning som ikke er regningssvarende.

Departementet vil for øvrig vise til forvaltningsplanen for området og de føringene som der er gitt for bygging av skogsdrift og tømmertransport:

"Primært bør tømmer transporterast ut på snødekt mark, men då det kan vere problem å få ut tømmer med økonomisk overskot vinterstid grunna mykje snø, skal det vere høve til å opparbeide enkle traktorsleper i bruks- og kulturlandskapssona for uttransport av tømmer sumartid, etter godkjenning av forvaltningsstyresmakta."(departementets understreking)

Det fremkommer videre av sakens dokumenter at hugsten kan gjennomføres uten veibygging, men at en slik løsning kan medføre kjøreskader og erosjonsskader. Departementet viser her til at skogbruker har en plikt til å utbedre kjøreskader etter avsluttet hugst. Det vises til forskrift 7. juni 2006 nr. 593 om berekraftig skogbruk, som fastsetter at

"Kjøreskadar etter skogbrukstiltak må utbetrast snarast råd etter avslutta drift, slik at det ikkje oppstår unødig hindring for ferdsel i vanleg brukte stigar, løyper og andre ferdselsårer, eller oppstår nye bekkeløp."

Etter departementets syn burde det i styrets vedtak vært foretatt en nærmere vurdering av hvorvidt en løsning uten veibygging, kombinert med de krav som stilles etter bærekraftforskriften til reparasjon av kjøreskader, ville gitt et resultat som over tid innebærer et mindre inngrep i landskapsvernområdet. Det vises til naturmangfoldloven § 12 om vurdering av alternative løsninger. Etter naturmangfoldloven § 7 skal vurderinger etter § 8-12 fremgå av vedtaket.

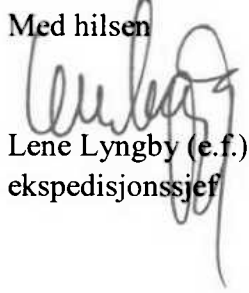
Departementet vil videre bemerke at det i vurderingen av samlet belastning i vedtaket s. 2 ikke er nevnt at det løper en kraftledning parallelt med den planlagte traktorveien. Dette er et vesentlig eksisterende inngrep som bør hensyntas i vurderingen av nye inngrep i det aktuelle området, jf. naturmangfoldloven § 10, og synliggjøres i vedtaket jf. § 7.

Konklusjon

Etter departementets vurdering foreligger det saksbehandlingsfeil i styrets vedtak. Det vises til vedtakets manglende drøftelse av vilkårene for å gi dispensasjon - at tiltaket ikke skal være i strid med verneformålet og at transport på vinterføre ikke er mulig. Etter departementets vurdering er dette saksbehandlingsfeil som kan ha påvirket vedtakets innhold, og som medfører at vedtaket er ugyldig. Etter forvaltningsloven § 35 annet ledd jf. første ledd bokstav c kan et overordnet organ omgjøre et ugyldig vedtak. Departementet omgjør styrets vedtak 4. desember 2012 og opphever tillatelse til bygging av tung traktorvei klasse 7. Saken sendes tilbake til verneområdestyret for ny behandling.

Dette vedtaket kan påklages til Kongen i statsråd innen tre uker. Eventuell klage adresseres til Klima- og miljødepartementet. Parter i saken har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven §§ 18 og 19.

Med hilsen

Lene Lyngby (e.f.)
ekspedisjonssjef

Øivind Dannevig
avdelingsdirektør

Adresseliste

Roar M. Fjeld	Kleppen Gård	3692	SAULAND
Mathias Kleppen	Saulandsvegen 466	3692	SAULAND
Verneområdestyre for Brattefjell-Vindeggen landskapsvernområde	Postboks 2603	3702	SKIEN

Kopi

Øvrige nasjonalpark- og verneområdestyrer
Fylkesmennene
Miljødirektoratet

Arkivsaksnr: 2013/4334-0

Saksbehandler: Bjørn Vikøyr

Dato: 15.10.2014

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernomr.	39/14	04.11.2014

Mulighetstudium for bruk og vern av naturvernområder på Vest-Agder kysten

Forvalters innstilling

Verneområdestyret gir verneområdeforvalter fullmakt til å ta nødvendige initiativ for å få gjennomført et lokalt forankret, vitenskapelig fundert mulighetstudium for bruk og vern av naturvernområder på Vest-Agder kysten. Studiet skal inngå i kunnskapsgrunnlaget for å vurdere initiativ for verdiskaping i og ved verneområdene. Og om det er samfunnsnyttig å foreslå endring av landskapsvernområder på kysten og sjøfuglreservater i Vest-Agder til nasjonalpark? Inkludert i dette er å søke finansiering fra Miljødirektoratet og Vest-Agder fylkeskommune, næringsavdelingen.

Saksopplysninger

Verneområdestyret vedtok 22. april at det ønsker:

- Avklare mål, innhold og rammer for en eventuell prosess for endring av landskapsvernområdene på kysten av Vest-Agder til nasjonalpark.
- Aktiv dialog med grunneierlaget omkring bærekraftig bruk, samfunnsmessig verdiskaping og en eventuell prosess for endring av landskapsvernområdene på kysten av Vest-Agder til nasjonalpark.

Vurdering

Regjeringen er åpen for å ta imot nye verneinitiativ hvis det er lokalpolitisk enighet og forankring, samt at kravene i naturmangfoldloven er oppfylt. Samtidig er det lokale parter som frykter negative konsekvenser dersom dagens landskapsvernområder endres til nasjonalpark.

Jeg oppfatter et klart behov for dialog omkring fordeler og ulemper knyttet til en eventuell endring av dagens landskapsvernområder til nasjonalpark. For meg framstår aktiv dialog nærmest som nødvendig, for å få fram et samfunnsmessig tilfredstillende grunnlag for å ta stilling til om det er en god ide å gå videre for å utforme en prosess som kan inkludere endring av landskapsvernområder på kysten og sjøfuglreservater i Vest-Agder til nasjonalpark.

Jeg foreslår en lokalt forankret prosess som utformes i dialog med en representant for Kystgrunneierlaget sør og en forsker fra Agderforskning med kompetanse på samfunnsutvikling og erfaring fra naturbasert verdiskaping. Prosessen bør fokusere på å styrke dialogen om hvordan verneområdene kan bidra til lokal verdiskaping blant annet ved å få fram lokale ønsker for tiltak i og ved verneområdene.

Jeg ser for meg følgende roller: Grunneierlagets representant og verneområdeforvalter skisserer status og utfordringer. En forsker har hovedansvar for å designe prosess og rapport. Hun kan bidra med prosessveiledning under veis om ønskelig, og bør stå ansvarlig for rapportering. Det er viktig at rapporten oppfattes å være nøytral i forhold til behandling i politiske fora.

Rapporten kan danne hovedgrunnlaget for videre veivalg. Tidsperspektivet er åpent. Jeg håper vi kan få fram en rapport som kan legges fram for verneområdestyret før valgperiodeslutt neste høst. Også med tanke på eventuelt ytterligere søknad om forprosjekt/prosjekt om vi ønsker det.

Det er avtalt et møte med grunneier Arild Pettersen, Kystgrunneierlaget sør/Rådgivende utvalg og forsker Mikaela Vasstrøm, Agderforskning for å drøfte skisse til opplegg 24. oktober. Denne vil bli oversendt verneområdestyret og rådgivende utvalg umiddelbart etterpå, som grunnlag for innspill og diskusjon på styremøtet 4. november.

Arkivsaksnr: 2014/1443-0

Saksbehandler: Bjørn Vikøyr

Dato: 14.10.2014

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernomr.	40/14	04.11.2014

Grasåsen søknad om gapahuk og benk i utmarksutforming - Bergeneset - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde

Vedlegg

- 1 Etablering av Gapahuk og Benk v
- 2 Avtale Gapahuk, Grasåsen

Forvalters innstilling

Verneområdestyret gir med hjemmel i forskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde §3 pkt 1.3 i tillatelse til Flekkerøy vel å etablere en laftet gapahuk med tretak og en benk i området nær Grasåsen. Gapahuken skal være åpen og lett tilgjengelig for allmenheten. Den skal bygges uten nevneverdig inngrep i bakken og slik at den lett kan fjernes og området tilbakeføres av tiltakshaver, dersom aktiviteten ikke blir som ønsket eller hvis verneområdestyret ønsker det etter fem år. Tillatelsen gjelder i fem år og kun i forhold til forskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Den må i tillegg byggemeldes til Kristiansand kommune.

Saksopplysninger

Flekkerøy vel søker om å få etablere en gapahuk i nordkant av ei slakt område nord for utsiktspunktet Grasåsen, som er under framrydding og småfebeiting mtp gjenetablering av kystlynghei og naturbeitemark. Det søkes også om å etablere en benk i sørkanten av Grasåsen, som nå framstår med en flott 180 graders utsikt. Alt skal gjøres i naturmaterialer med stein i sålen og furu som uansett skal hogges i området, med unntak av gapahuktaket, der det skal brukes materialer som gjør at gapahuken glir godt inn i naturlandskapet. Det vil bli utsikt til havet mot sørøst og sørvest, i tillegg til et fint leke og klatreområde for barn like i framkant.

Det skal etableres en sikker bål plass i naturstein fra stedet i framkant av gapahuken.

Hjemmel

Verneområdestyret kan gi tillatelse til skånsom tilrettelegging for friluftsliv i samsvar med forvaltningsplan jf forskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde §3 pkt 1.3 i. Vi viser her til målet i forvaltningplanen for landskapsvernområdet kap 5.2. *“Alle skal føle seg velkommen til Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. For at dette skal være mulig, må det være godt tilrettelagt for et naturvennlig friluftsliv innen rammen av vern.”*

Vurdering

Tiltaket vil ikke innebære merkbare endringer i forhold til naturmangfoldet og landskapets art eller karakter siden gapahuken blir utformet med naturmaterialer og ligger diskret i landskapet jf naturmangfoldloven §§ 8-9. Det samme gjelder benken foran Grasåsen, som legges litt ned i landskapet, under selve åsen. Det legges vekt på at en stor del av utmarka på denne delen av Flekkerøy er vernet. Det omsøkte tiltaket er et godt alternativet for opphold under tak for allmenheten i et godt stykke ute på neset, som ligger værutsatt til ytterst mot storhavet. Gapahuken supplerer tilbudet ellers på øya på en god måte både geografisk og standardmessig. Det antas å være positivt for familier og foreninger å ha dette som et turmål og tilbringe mer tid her ute enn de gjør i dag. Tiltaket vurderes totalt sett som positivt i forhold til formålet for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, mål for friluftsliv i forvaltningsplanen og generelt fokus på verdiskaping i naturvernområder. Tiltaket vil ikke føre til merkbar økning i samlet belastning på økosystemet jf naturmangfoldloven § 10. Søknaden er ikke spesifikk på utforming. Det forutsettes at gapahuken tilpasses landskapet både i høyde og areal og at det brukes furustokker bortsett fra at det kan brukes umalt naturkledning og enkle, nøkterne løsninger knyttet til utforming og sikring av gapahuken. Utformingen av tiltaket vurderes miljøvennlig jf naturmangfoldloven §§ 11-12. En skisse til hvordan gapahuken skal utformes bes sendt inn på forhånd for vurdering. For å sikre at tiltaket blir opprettholdt og ikke fører til utilsiktet ulempe for landskapet eller brukere av området bør tillatelsen begrenses i tid dog slik at tiltakshaver får en rimelig forutsigbarhet. Fem års avtaletid anses for å være rimelig. Det forventes at tiltakshaver fjerner lavvoen, rydder området og tilbakefører arealet til natur så langt mulig, dersom avtalen ikke videreføres. Vi ser for oss en grunnflate på ca 10 m².

Etablering av Gapahauk og Benk v/Grassåsen

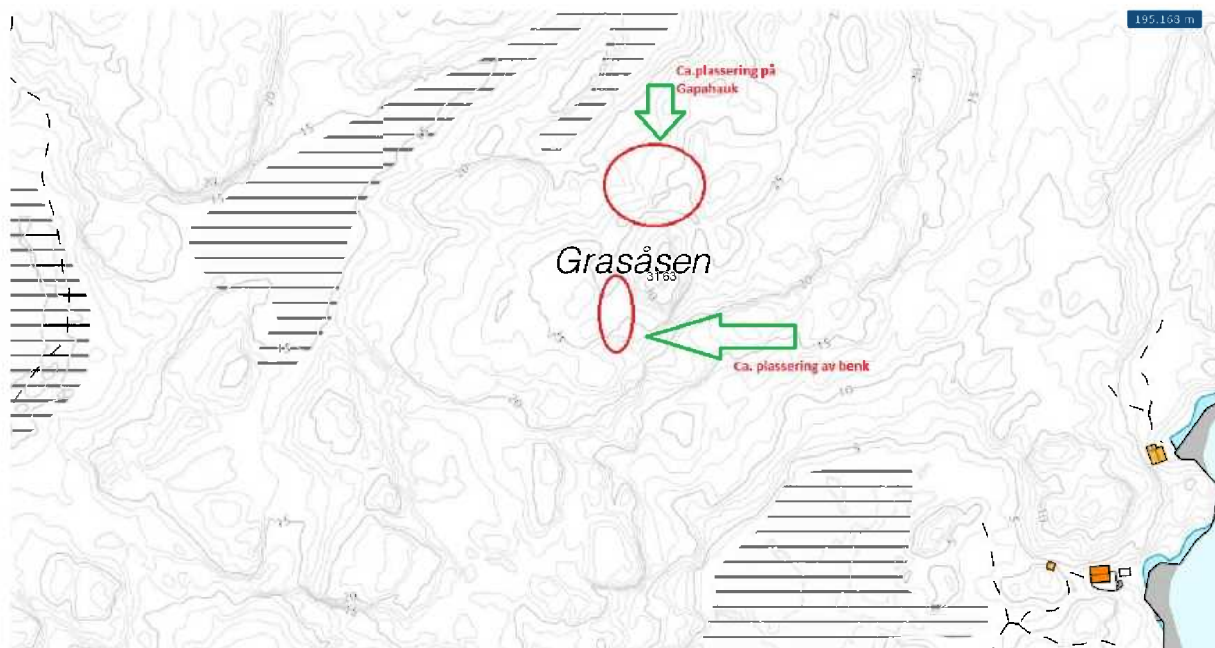
Bergesneset –Flekkerøy

Det ønskes etablert en Gapahauk og benk laget i lokale matrialer i området v/Grassåsen på Bergesneset. Utførelsen er et samarbeidsprosjekt mellom Fylkeskommunen ,Flekkerøy Vel og Berge&Andås Vel der Vellene blir ansvarlig for drift og vedlikehold.

Gapahaukens konstruksjon lages så fremt praktisk mulig av lokale matrialer.Valg av Farger og plassering velges med mål om å gli mest mulig inn i terrenget.

Benk lages på stedet av hogstmaterialer som ellers ville blitt avfall/brent.

Kart viser Ca.plassering av Gapahauk og Benk

For Flekkerøy Vel
Thomas Kristoffersen

Avtale om :

PLASSERING AV LAVVO, GAPAHUK ELLER LIKNENDE PÅ KOMMUNALT FRIOMRÅDE

FLEXHERBY VEL, BERGELANDS VEL. gis tillatelse til å sette opp lavvo/gapahuk på
friområdet, innenfor avmerkede område på vedlagte kart.

Generelle krav:

Lavvo eller gapahuk skal byggemeldes (servicebutikken, Tollbodgt.22) og plasseres i tråd med
parkvesenets anvisning.

Plassering skal være minst mulig synlig i terrenget, fra turveier, utfartsområder og
byggeområder. Det tillates ingen innretninger eller tiltak som er i strid med frilufslovens
bestemmelser, eller annet lovverk

Sikkerhet:

Leietaker er ansvarlig for å vurdere om området tilfredsstiller krav til sikkerhet for brukerne.

Alle tiltak må være i tråd med gjeldende lover og forskrifter, eksempelvis forskrift om sikkerhet
ved lekeplassutstyr.

Materialvalg:

Trematerialer på gapahuker skal være i farger som glir mest mulig inn i aktuelt terreng

Duk på lavvo skal være i tykt, lydsvakt plastmateriale eller bomullsduk. Farge: dyp grønn/brun

Det tillates ikke tynne plastpresenninger

Rydding, bål plass, utstyr mv.

Det tillates enkel krattrydding i umiddelbar nærhet av lavvo/gapahuk

Det kan etableres enkel, skjerm utedø, der det er langt til offentlig toalett

Bål plass skal sikres i bunn og side med stein/grus.

For øvrig kan en tillate enkle, naturpregede lekeelementer. (Disse må tilfredsstille forskrift om
sikkerhet ved lekeplassutstyr.)

Drift:

Leietaker skal sørge for at det alltid er ryddig i området

Når leieforholdet opphører, skal alle innretninger fjernes umiddelbart

Kommunen arealforvalter forbeholder seg retten til å si opp avtalen dersom bruken er i strid
med avtalens bestemmelser, områdets øvrige bruk eller at området skal tas i bruk til annet
formål.

Kristiansand _____

For Kommunen

Thomas Kristoffersen
For leietaker

Organisasjon	Adresse	Kontaktperson	Telefon
FLEXHERBY VEL	PAULSEN 4 FLEXHERBY	THOMAS KRISTOFFERSEN	91715773

Vedlegg: Kartutsnitt som viser plassering av lavvo

Arkivsaksnr: 2012/3055-0

Saksbehandler: Bjørn Vikøyr

Dato: 17.10.2014

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernomr.	41/14	04.11.2014

Møteplan Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder - første halvår 2015

Forvalters innstilling

Verneområdestyret avholder følgende møter i kommende halvår:

Tidligere oppsatt møtedag 25. nov erstattes av x nov/des 2014.

Styret avholder møter x april og x juni 2015. Møte i april blir heldagsmøte med hovedfokus på utkast til forvaltningsplaner for Flekkefjord og Oksøy-Ryvingen landskapsvernområder gjeldende for 2016-24 sammen med rådgivende utvalg.

Saksopplysninger

Oppsatt verneområdestyremøte 25. november kolliderer med fylkestinget.

Vurdering

Det er ønskelig å se etter en ny møtedato i god tid før jul.

Verneområdestyret bør avsette tid til to møter våren 2015. Som følge av administrative forhold foreslås et møte i april og juni.

Arkivsaksnr: 2013/4334-0

Saksbehandler: Bjørn Vikøyr

Dato: 17.10.2014

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernomr.	42/14	04.11.2014

Evaluering av styrets besøk til Koster

Forvalters innstilling

Verneområdestyret tar med seg følgende momenter i det videre arbeidet:

Saksopplysninger

Verneområdestyret besøkte Kosterhavets nasjonalpark 27.-29. august. Vi fikk informasjon/omvisning av arkitekt og prosjektleder samfunnsutvikler Hans Åren: «Kort gjennomgang av Koster som samhället och arbetet med nationalparken.»

Spasertur guidet av campingplasser Göran Lyth og Hans Åren gjennom "Läskiga Skogen" till Valnäsbukten, Norrvikarna, Nordkosters Camping.

Møte med med nationalparkschef Anders Tysklind.

Båttur genom skärgården inkludert Ursholmens Fyrplats.

Vurdering

Møtet med en grunneier, en samfunnsengasjert beboer og sjefen for nasjonalparken, som kjenner vernehistorikken og status fra tre ulike sider, var svært nyttig for verneområdestyret. Vi fikk fin kontakt med personene og mye kunnskap om likheter, forskjeller, utfordringer og muligheter.

Arkivsaksnr: 2013/4542-0

Saksbehandler: Bjørn Vikøyr

Dato: 17.10.2014

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernomr.	43/14	04.11.2014

Status for arbeidet med Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder - revisjon av forvaltningsplaner

Forvalters innstilling

Verneområdestyret er tilfreds med framdriften i arbeidet med reviderte forvaltningsplaner for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder for 2016-24, og opprettholder oppsatt framdriftsplan.

Saksopplysninger

Arbeidsgruppene for revisjon av forvaltningsplanene for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder for 2016-24 har hatt ett møte i vår og en befaring i sommer. Alle grunneierne er tilskrevet i august med invitasjon til å melde inn ønsker om tiltak innen 12. oktober. Det er kommet 8 innspill fra grunneiere fra Flekkefjord, 2 fra Mandal (Skjernøy), 3 fra Søgne (2 Kapelløya, 1 Helgøya) 4 fra Kristiansand (Flekkerøy).

Innspillene fra grunneieren tas opp på møter i arbeidsgruppene i siste del av oktober. Kommunene ved deres representant i administrativt kontaktutvalg/arbeidsgruppene er utfordret til å melde inn prioriterte tiltak i friluftsområder/skjærgårdsparken til disse møtene, som går over hele dager.

Vurdering

Jeg anbefaler arbeidsgruppene å ha følgende fokus i arbeidet: Oppdatert tiltaksoversikt (vedlegg til planene), mulighetstenking/verdiskaping i samarbeid (med grunneiere/lokalmiljøet/kommunene/friluftsråd), organisering av skjøtselsteam/-grupper og evt andre tema arbeidsgruppa ønsker å forfølge. Jeg har bedt medlemmene i

arbeidsgruppene om å konkretisere eventuelle forslag til tema i gruppa utover dette, til møtene som kommer nå i oktober (etter at innkalling til styremøte er sendt ut, men før styremøtet avholdes).

Videre informasjon tas i samråd med styreleder på styremøtet.

ST 44/14 Eventuelt